

SYSTEMY EDUKACJI W EUROPIE – STAN OBECNY I PLANOWANE REFORMY

WĘGRY (sierpień 2010)

1. Populacja uczących się i język nauczania

W 2009 r. populacja Republiki Węgierskiej wynosiła 10 031 000 osób. Liczba osób w wieku 0-29 lat wynosiła 3 726 844 (w wieku 0-14: 1 575 057, w wieku 15-29: 2 151 787), co stanowi 37% ludności. Obowiązek szkolny trwa do ukończenia przez ucznia 18 roku życia. W roku szkolnym 2009/2010 775 000 uczniów było objętych kształceniem w szkołach podstawowych i kształceniem na poziomie szkoły średniej I stopnia oraz 513 000 kształceniem na poziomie szkoły średniej II stopnia. Na Węgrzech ostatni rok edukacji przedszkolnej jest obowiązkowy. Do przedszkola uczęszcza 328 000 dzieci: 91 000 5-letnich i 69 000 6-letnich. 83,5% dzieci uczęszcza do przedszkola między 3 a 6 rokiem życia.

Urzędowym językiem nauczania jest język węgierski. Oficjalnie uznane mniejszości etniczne i narodowe (np. Niemcy, Rumuni, Słowacy, Serbowie, Chorwaci i Grecy) uczęszczają do publicznych szkół dla mniejszości, w których ich język jest pierwszym lub drugim językiem nauczania.

2. Administracja i finansowanie edukacji

Szkoły publiczne mogą być zakładane i prowadzone przez władze publiczne, samorządy lokalne, samorządy lokalne mniejszości (w dalszej części określane, jako szkoły sektora publicznego), osoby prawne (fundacje, kościoły, itp.) a także osoby fizyczne. Placówki państwowe otrzymują dotacje z budżetu na wykonywanie swoich zadań. Zakres uzyskiwanych środków finansowych jest każdorazowo określony w corocznej ustawie budżetowej. Szkoły publiczne nie mogą być związane z żadną religią ani ideologią, podczas gdy szkoły niepubliczne mają taką możliwość.

Przeważająca większość dzieci (około 89%) uczęszcza do szkół publicznych (przedszkola i szkoły), które są zarządzane przez władze publiczne, głównie samorządy lokalne.

Po wyborach w 2010 r. przeprowadzono reorganizację administracji centralnej. Wg nowych zasad, sektor edukacji podlega Ministerstwu Zasobów Narodowych, które jest odpowiedzialne za edukację, kulturę, sprawy socjalne, opiekę zdrowotną, młodzież i sport.

Zadania w obrębie kontroli administracyjnej i zarządzania są podzielone między szczebel centralny (krajowy), lokalny i szczebel szkoły.

Minister właściwy ds. edukacji sprawuje całkowitą kontrolę nad zadaniami i sprawami określonymi w Ustawie o Edukacji Publicznej, bez względu na miejsce działalności, organ prowadzący czy rodzaj placówki.

Krajowa Rada ds. Edukacji Publicznej (*Országos Köznevelési Tanács*), ustanowiona na podstawie Ustawy o Edukacji Publicznej, jest organem doradczym ministra i wspiera go w podejmowaniu decyzji, formułowaniu opinii i składaniu propozycji.

Rada Polityki Edukacji Publicznej (*Közoktatás-politikai Tanács*), która również jest organem doradczym ministra, wspiera ministra w przygotowywaniu postanowień, wydawaniu opinii i składaniu propozycji w zakresie polityki edukacji publicznej. Rada jest upoważniona do zajmowania stanowiska w sprawach dotyczących edukacji publicznej i polityki na poziomie krajowym, z wyjątkiem zagadnień dotyczących zatrudnienia i statusu urzędnika państwowego.

Komitet Narodowy ds. Mniejszości (*Országos Kisebbségi Bizottság*) jest organem doradczym ministra, wspomagającym go w podejmowaniu decyzji, formułowaniu opinii i składaniu propozycji, dotyczących edukacji mniejszości narodowych i etnicznych.

Urząd ds. Edukacji (*Oktatási Hivatal*) został ustanowiony w 2006 r., w celu połączenia rządowych agencji edukacji publicznej i szkolnictwa wyższego. Urząd, który jest biurem scentralizowanym i będącym pod kontrolą Ministra właściwego ds. edukacji, uczestniczy w organizacji i koordynacji kontroli, oceny i ewaluacji zadań na wszystkich poziomach edukacji. Urząd współpracuje z władzami określonymi w Ustawie o Edukacji Publicznej i należącymi do sfery otoczenia Ministra, oraz sprawuje władzę sądową w zakresie swoich kompetencji. Urząd uczestniczy w organizacji egzaminów na zakończenie szkoły średniej (*érettségi vizsga*) oraz rozstrzyga apelacje w tym zakresie. Wspomaga zadania dotyczące Krajowego Rejestru Ekspertów i Egzaminatorów. Urząd uczestniczy w zadaniach związanych z rozwojem odnoszącym się do sektora edukacji i jego finansowania. Jako organ krajowy, może ponadto uruchamiać odpowiednią procedurę w przypadku naruszania regulacji prawnych, a także nakładać kary. Węgierskie Centrum ds. Uznawalności i Informacji, które jest częścią Urzędu, odpowiada za uznawanie dyplomów zagranicznych, certyfikatów i stopni.

Samorządy zarządzają edukacją przedszkolną oraz publicznym szkolnictwem podstawowym i średnim. W przypadku trudności pojawiających się na poziomie szkolnictwa średniego, zadania mogą być przekazane lub dzielone z samorządami lokalnymi. Samorządy sprawdzają zgodność działań i zarządzania z prawem; podejmują decyzję o zakładaniu nowych instytucji; określają budżet, nadzorują sytuację finansową, operacje prawne oraz skuteczność pracy. W ramach edukacji finansowanej z funduszy państwowych, samorządy często występują w roli organu prowadzącego szkołę. Organ prowadzący szkołę wyznacza dyrektorów publicznych instytucji edukacyjnych, w odniesieniu do których korzysta z praw przysługujących pracodawcy. W obrębie samorządów lokalnych, urzędnicy są zwierzchnikami dyrektorów placówek edukacyjnych.

Publiczne placówki edukacyjne korzystają z dość szerokiej autonomii w zakresie organizacji i podejmowania pracy pedagogicznej oraz w wykonywaniu obowiązków pracodawcy w odniesieniu do kadry nauczycielskiej.

3. Edukacja przedszkolna

Edukacja przedszkolna jest uważana za integralną część formalnego systemu szkolnego, w szczególności dotyczy to ostatniego, obowiązkowego roku przedszkolnego. Do przedszkola (*óvoda*) uczęszczają dzieci w wieku od 3 do 8 lat. Średni przedział wiekowy dzieci uczęszczających do przedszkola (*óvoda*) wynosi od 3 do 6 lat. Udział w zajęciach dzieci do 5 roku życia jest nieobowiązkowy. Ostatni rok edukacji przedszkolnej jest obowiązkowy.

W roku szkolnym 2009/10, 135 136 dzieci uczęszczało do określonych grup wiekowych (44 610 do grupy dzieci młodszych, 38892 do grupy średniej, 51634 do grupy dzieci starszych) i 193 409 do grup mieszanych. Do przedszkola (*óvoda*) uczęszcza około 85 % dzieci w wieku przedszkolnym.

Przedszkola publiczne (*óvoda*) są bezpłatne: placówki mogą pobierać jedynie opłaty za usługi dodatkowe, wykraczające poza zadania podstawowe np. posiłki, wycieczki. Przedszkola niepubliczne (*óvoda*) mogą pobierać opłaty.

4. Kształcenie obowiązkowe

Kształcenie obowiązkowe składa się z następujących etapów: ostatni rok edukacji przedszkolnej, kształcenie podstawowe, kształcenie na poziomie szkoły średniej I i II stopnia oraz etap kształcenia szkolnego, przygotowujący uczniów do uzyskania kwalifikacji zawodowych.

Bezpłatna i obowiązkowa nauka zaczyna się w wieku 6 lat (najpóźniej w wieku 8 lat) i kończy w wieku 18 lat. Jednak uczestnictwo w zajęciach przedszkolnych w ostatnim roku edukacji przedszkolnej od wieku 5 lat jest obowiązkowe. Kształcenie zawodowe i szkolenia mogą się rozpocząć w wieku 14 lub 16 lat.

a) Etapy

Etapy	Ramy instytucjonalne	Wiek (od-do)
Przedszkolny	<i>Óvoda/przedszkole</i> Kształcenie przedszkolne klasa zerowa obowiązkowa ISCED 0	Wiek 5-6/7 (w wyjątkowych przypadkach może być 8)
Podstawowy	<i>Általános iskola</i> Jednolita struktura – kształcenie podstawowe i średnie I stopnia	Wiek 6/7-14 – wiek 6-8, cykl wprowadzający – wiek 8-10, cykl podstawowy/ elementarny
Średni I stopnia	ISCED 1 + 2	– wiek 10-12, cykl fundamentalny podstawowy – wiek 12-14, cykl rozwojowy
	<i>Gimnázium</i> ⁽¹⁾ (ogólnokształcąca szkoła średnia I i II stopnia) (ISCED 3 albo 2 + 3)	Wiek 10/12/14-
Średni II stopnia		Wiek 14-18/19
	<i>Szakközépiskola</i> Kształcenie ogólnokształcące na poziomie szkoły średniej II stopnia i kształcenie zawodowe na poziomie policealnym (ISCED 3, 4). ISCED 4 jest nieobowiązkowy (por. Pkt. 5 – kształcenie policealne). Kształcenie jest obowiązkowe do czasu osiągnięcia wieku 18 lat.	Wiek 14-18/19/20
	<i>Szakiskola</i> Szkoła średnia zawodowa II stopnia i szkolenia + 2-letni okres kształcenia ogólnokształcącego (ISCED 3) Edukacja jest obowiązkowa do momentu osiągnięcia 18 lat	Wiek 14-16 (szkoły ogólnokształcące) Wiek (14/5)16-18/19/20 (szkoły zawodowe)
Średni I i II stopnia	<i>Szakiskola</i> ⁽²⁾ Ogólnokształcące kształcenie wyrównawcze I stopnia (ISCED 2) i zawodowe kształcenie II stopnia i szkolenia (ISCED 3) Edukacja jest obowiązkowa do momentu osiągnięcia 18 lat	Wiek 15/16-18/19/20 (1-2 + 2 /3/4 lat)

b) Kryteria przyjęć

Rodzice mogą zapisać dzieci do każdego przedszkola, jednak przedszkola są zobligowane do przyjęcia dzieci tylko ze swojego rejonu. Dzieci uczęszczają do przedszkola od wieku 3 lat, ale przedszkola mają obowiązek przyjęcia dzieci w wieku 5 lat (z wyjątkiem dzieci w niekorzystnej sytuacji, które przedszkole ma obowiązek przyjąć w wieku 3 lat).

Aby zostać przyjętym do szkoły podstawowej, należy przedstawić dokument potwierdzający gotowość szkolną. Szkoły podstawowe mają obowiązek przyjąć wszystkich uczniów z danego rejonu, jednakże rodzice mogą się ubiegać o przyjęcie swoich dzieci do każdej ze szkół. W przypadku, gdy szkoła podstawowa nie jest w stanie zagwarantować przyjęcia wszystkim kandydatom, dokonuje się wyboru przy pomocy losów. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a także dzieci, których

¹ Uczniowie mogą być przyjęci do *Gimnázium* w wieku 10, 12 i 14 lat, co jest uzależnione od liczby klas w danej szkole: 4, 6 lub 8. Zatem kształcenie średnie II stopnia może trwać 8, 6 lub 4 lata.

² Szkoła wyrównawcza (*Szakiskola*) składa się z 1-2 letniego ogólnego kształcenia wyrównawczego oraz 2-letniego kształcenia zawodowego. Do szkół przyjmowani są uczniowie, którzy nie mogli ukończyć szkoły o jednolitej strukturze (*Általános Iskola*), lub którzy mają trudności z opanowaniem podstawowych umiejętności (czytania/pisania/liczenia).

przyjęcie jest uzasadnione ze względu na ich szczególną sytuację, mogą być przyjęci do wybranej szkoły, po uzyskaniu zaświadczenia o niekorzystnej sytuacji.

Uczniowie mają swobodę jeżeli chodzi o wybór szkoły średniej II stopnia (*gimnázium, szakközépiskola, szakiskola*), co jest określone przez ustawodawcę. Jednakże, szkoły (*gimnázium, szakközépiskola, szakiskola*) mogą przeprowadzać egzaminy wstępne lub określać inne wymagania rekrutacyjne.

Prawo do bezpłatnego i obowiązkowego kształcenia jest zapewnione w legislacji: szkoły publiczne mogą jedynie pobierać opłaty za zajęcia pozalekcyjne. Szkoły prywatne są uprawnione do pobierania opłat, chyba, że zawarły umowę o kształceniu publicznym z samorządem lokalnym.

c) Dzienny/tygodniowy/roczny wymiar zajęć

Minister właściwy ds. edukacji jest upoważniony – w granicach określonych w Ustawie o Edukacji Publicznej – do corocznego ustalania organizacji roku szkolnego. Rok szkolny rozpoczyna się pierwszego roboczego dnia września i kończy w połowie czerwca następnego roku. W roku szkolnym 2009/2010 rok szkolny obejmował 183 dni nauki. W trakcie roku szkolnego, wiosną, zimą i latem, mają miejsce trzy trwające około tygodnia przerwy szkolne. Lekcje, które odbywają się w dni robocze od poniedziałku do piątku, trwają zazwyczaj 45 minut. Szkoły mogą jednak zorganizować lekcje krótsze i dłuższe (maksymalnie 60-cio minutowe). W ramach kształcenia zawodowego artystycznego lekcje mogą trwać do 90 minut. Prawo określa maksymalną dzienną liczbę godzin lekcyjnych dla każdej klasy: 4 dla klas 1-3; 4,5 dla klas 4-6; 5 dla klas 7-8; 5,5 dla klas 9-10 i 6 dla klasy 11 i wyżej. Zajęcia rozpoczynają się z reguły o 8 rano i trwają do około 14.

d) Wielkość klas/podział uczniów na klasy

Przepisy określają maksymalną liczbę uczniów w klasie: 26 w klasach 1-4, 30 w klasach 5-8, 35 w klasach 9-13. W grupie przedszkolnej liczba dzieci nie może przekroczyć 25.

Szkoły mogą uruchamiać klasy profilowane stosownie do lokalnego programu nauczania. Zazwyczaj 1 nauczyciel nauczania zintegrowanego prowadzi grupę w klasach 1-2 oraz kolejny pedagog w klasach 3-4. Jednak nauczyciel może uczyć tę samą grupę w klasach 1-4. Nauczanie konkretnych przedmiotów odbywa się począwszy od klasy 5. Uczniowie zazwyczaj uczą się w tej samej grupie do czasu zakończenia szkoły.

e) Programy i treści nauczania

Edukacja przedszkolna (*óvoda*) jest realizowana na podstawie lokalnego programu przedszkolnego, opracowanego na podstawie przedszkolnej podstawy programowej, wydanej przez rząd.

W obrębie kształcenia podstawowego i średniego, ogólne ramy treści programowych są określone na trzy-stopniowych poziomach:

- Krajowa Podstawa Programowa jest rządowym aktem prawnym. Określa obowiązkowe i ogólne cele edukacyjne oraz cele pracy pedagogicznej w ogólnokształcącym (nie zawodowym) etapie kształcenia. Podstawa programowa zwraca szczególną uwagę na przyswojenie kluczowych umiejętności przydatnych w uczeniu się przez całe życie. Dodatkowo, w zakresie kształcenia zawodowego, istnieje Centralny Program Przedmiotów Zawodowych, wydany zgodnie z Ustawą o Kształceniu Zawodowym.
- Ramy programowe, centralnie uznane lub opublikowane przez Ministra, opracowane na podstawie krajowej podstawy programowej i służące, jako baza, do układania lokalnego programu nauczania.
- Na poziomie placówki programy nauczania, wliczając lokalny program nauczania, są układane przez szkoły w oparciu o warunki określone w krajowej podstawie programowej, które są następnie zatwierdzane przez kadrę nauczycielską i organ prowadzący placówkę. W procesie redagowania lokalnego programu nauczania, szkoły średnie są zobowiązane uwzględnić wymagania końcowe egzaminów.

Nauczyciele mają prawo (po konsultacji z zespołem nauczycieli uczących w szkole tego samego przedmiotu) do wyboru treści, metod, podręczników, a także pomocy i narzędzi dydaktycznych zgodnie z programami edukacyjnymi.

Po konsultacjach z Krajową Radą ds. Edukacji Publicznej, minister właściwy ds. edukacji podejmuje decyzje czy dany podręcznik może być zamieszczony na liście podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego, przedstawia powyższą listę wydawnictwom, oraz publikuje listę obowiązkowych pomocy dydaktycznych dla szkół publicznych. Prawo (Ustawa XXXVII z 2001r.) określa zasady funkcjonowania rynku podręczników szkolnych. Akredytacja i dotacje na podręczniki są regulowane przez rozporządzenia. Po konsultacjach z ekspertami i z Radą ds. Podręczników Kształcenia Zawodowego i Wyposażenia Szkolnego, Minister odpowiedzialny za kwalifikacje zawodowe, podejmuje decyzję, które podręczniki znajdują się na liście podręczników dopuszczonych do użytku w kształceniu zawodowym. Lista obowiązkowych pomocy dydaktycznych i wyposażenia szkolnego dla kształcenia zawodowego, jest określona w wymaganiach egzaminacyjnych, zatwierdzonych przez ministra odpowiedzialnego za kształcenie zawodowe i szkolenia.

f) Ocena, promocja i kwalifikacje

Dzieci między 6 a 8 rokiem życia mogą rozpocząć naukę w pierwszej klasie szkoły podstawowej. Ocena pisemna dokonywana na początku roku pozwala określić czy uczniowie osiągnęli wyniki znakomite, dobre, satysfakcjonujące lub czy potrzebują dodatkowych lekcji w trakcie i pod koniec klasy 1 oraz w toku klasy 2. Począwszy od końca klasy 2 ⁽³⁾ uczniowie mogą być oceniani na podstawie ocen numerycznych w skali 1-5. Jednak od klasy 2 program edukacyjny może zalecać inny system oceniania. Szkoły mają obowiązek zamieścić w programie nauczania sposób, w jaki alternatywne metody oceniania mogą być zamienione na skalę numeryczną. W trakcie roku szkolnego, osiągnięcia i postępy uczniów są regularnie oceniane przez nauczyciela. Uczniowie nie mogą powtarzać klasy 1, lecz począwszy od klasy 2, powtarzanie klasy jest już możliwe.

Na zakończenie etapu kształcenia średniego II stopnia w *Gimnázium i Szakközépiskola* uczniowie przystępują do krajowego egzaminu końcowego (*érettségi vizsga*), którego zaliczenie jest warunkiem ubiegania się o przyjęcie na studia wyższe. Jest to egzamin państwowy, który odbywa się w całym kraju wg centralnych i jednolitych wymagań egzaminacyjnych. Szkoły mogą uzupełniać te wymagania o wymagania lokalne zalecane przez lokalny program nauczania (zgodnie z przepisami egzaminacyjnymi). W 2005 r. wprowadzono egzaminy dwustopniowe (poziom podstawowy i rozszerzony). Poziom rozszerzony krajowych egzaminów na zakończenie kształcenia średniego daje możliwość uzyskania dodatkowych punktów w przypadku ubiegania się o przyjęcie na uczelnie wyższe. Wg planów, egzaminy końcowe na poziomie rozszerzonym mają być w przyszłości obowiązkowe dla uczniów, chcących kontynuować kształcenie na studiach wyższych poprzez studiowanie określonych przedmiotów odpowiadających programom konkretnych placówek szkolnictwa wyższego.

Egzaminy na poziomie podstawowym są przeprowadzane we wszystkich szkołach, natomiast egzaminy na poziomie rozszerzonym odbywają się w wyznaczonych placówkach. Na zakończenie kształcenia zawodowego, uczniowie przystępują do egzaminu zawodowego i otrzymują kwalifikacje zawodowe.

5. Kształcenie ponadobowiązkowe i policealne

Kształcenie ponadobowiązkowe jest strukturą złożoną i wielowarstwową. Szkoły zawodowe i zawodowe szkoły średnie dysponują programami dla uczniów z certyfikatem ukończenia szkoły średniej (*érettségi bizonyítvány*) lub bez. Te same placówki oferują szkolenia dla osób objętych obowiązkiem szkolnym i tych, którzy już nie uczęszczają do placówek kształcenia obowiązkowego. Tymczasem, jednakowy program szkolenia może obowiązywać w strukturach instytucji ogólnodostępnych i w formach pozaszkolnych. Kształcenie ponadobowiązkowe jest prowadzone przez sektor państwowy i prywatny i jest regulowane przez Ustawę LXXVI z 1993 r. o Kształceniu Zawodowym i Ustawę CI z 2001 o Kształceniu Dorosłych.

³ Ze względu na zmiany wprowadzone w lipcu 2010 r., przepis wejdzie w życie we wrześniu 2010 r. Wcześniej, ocena pisemna była obowiązkowa na zakończenie klas 1-3 oraz w połowie klasy 4.

Placówki kształcenia osób dorosłych mogą ubiegać się o akredytację, w celu potwierdzenia wysokiej jakości usług edukacyjnych.

a) Rodzaje kształcenia

Rozróżnia się dwa rodzaje kształcenia: kształcenie dorosłych w formach szkolnych (szkoły ogólnodostępne) oraz kształcenie w formach pozaszkolnych. Na niższych poziomach edukacji dorosłych w formach szkolnych, młodzież lub dorośli bez kwalifikacji mają możliwość ich uzyskania, podczas gdy na poziomie średnim i wyższym, dorośli mają możliwość kontynuowania nauki na kursach zawodowych, ogólnych wieczorowych i w ramach kursów korespondencyjnych. Kształcenie w formach pozaszkolnych może przybrać formę nauczania ogólnego, umiejętności zawodowych lub sprawności związanych z posługiwaniem się językami obcymi. Dodatkowo powinno ono zawierać program szkoleń skierowanych do osób bezrobotnych (świeżych absolwentów i dorosłych), a także doskonalenie zawodowe dla osób zatrudnionych.

Rodzaje placówek, oferujące kształcenie i szkolenia zawodowe oraz edukację dorosłych:

- Szkoły średnie zawodowe (*szakközépiskola*),
- Szkoły zawodowe (*szakiskola*) obejmujące specjalne szkoły zawodowe
- Placówki szkolnictwa wyższego,
- Publiczne placówki edukacji dorosłych
- Instytucje oferujące szkolenia zawodowe w formach szkolnych, określone w Ustawie o Kształceniu Dorosłych
- Placówki kształcenia i szkolenia na poziomie krajowym.

b) Kryteria przyjęć

Placówki oferujące szkolenia dorosłych w formach szkolnych same określają zasady przyjęć. W zależności od poziomu, warunkiem uzyskania kwalifikacji zawodowych na poziomie średnim jest posiadanie wykształcenia podstawowego lub średniego, bądź odpowiednich umiejętności zawodowych. Warunkiem przyjęcia na niektóre kursy jest zaliczenie egzaminu kończącego kształcenie na poziomie szkoły średniej, na inne - posiadanie wykształcenia średniego oraz wcześniejsze uzyskanie kwalifikacji zawodowych.

Kształcenie praktyczne uczniów podejmujących szkolenia zawodowe odbywa się na podstawie wyrażonej na piśmie umowy między uczniem a jednostką gospodarczą, która zawiera cel szkolenia. Umowa może być zawarta z uczniem, który ma przynajmniej 16 lat i który dodatkowo spełnia warunki konieczne, : zawodowe i zdrowotne, do otrzymania kwalifikacji zawodowych:

c) Programy i treści nauczania

Minister ds. kwalifikacji zawodowych jest odpowiedzialny za projektowanie podręczników i innych pomocy naukowych dla przedmiotów zawodowych.

Kwalifikacje zawodowe uznawane przez państwo, zawarte są w Krajowym Rejestrze Kwalifikacji, który precyzuje grupy kwalifikacji zawodowych, maksymalny wymagany czas trwania szkolenia dla poszczególnych kwalifikacji (liczba klas zawodowych w kształceniu szkolnym, maksymalna liczba lekcji w przypadku kształcenia w formach pozaszkolnych) oraz rok rejestru.

Lista dostępnych zawodów, czas trwania kursów, wymagane wcześniejsze szkolenia oraz testy predyspozycji są centralnie regulowane i zamieszczone w Wymaganiach Egzaminacyjnych dotyczących Kwalifikacji Zawodowych. Wyróżnia się 21 grup zawodowych w zakresie szkoleń zawodowych.

d) Ocena, promocja i kwalifikacje

Ustawa z 1993 roku dotycząca szkoleń zawodowych określa jednolite przepisy regulujące wymagania egzaminacyjne. Egzaminy odbywają się w instytucjach upoważnionych do przeprowadzania egzaminów zawodowych.

Certyfikat uzyskania kwalifikacji zawodowych otrzymują uczniowie, którzy przystępując do egzaminu zawodowego spełnili wszystkie wymagania praktyczne i teoretyczne. Częściowe kwalifikacje mogą być przyznane po zaliczeniu egzaminu praktycznego, opartego na modułach umiejętności zawodowych, które są określone w wymaganiach egzaminacyjnych. Studenci posiadający certyfikat, mogą wejść na rynek pracy. Osoby posiadające certyfikat ukończenia szkoły średniej, do którego można przystąpić w *szakközépiskola* i *gimnázium*, mogą kontynuować naukę na studiach wyższych.

6. Szkolnictwo wyższe

Obowiązująca Ustawa o Szkolnictwie Wyższym została przyjęta w grudniu 2005, zgodnie z zasadami Procesu Bolońskiego, który wprowadził trzy stopniową strukturę studiów (studia: licencjackie, magisterskie i doktoranckie). Nowa, kilku stopniowa struktura umożliwia kształcenie na poziomie licencjata, które trwa 6-8 semestrów (ISCED 5A, 180-240 punktów ECTS), oraz późniejsze kształcenie na poziomie magistra (ISCED 5A, 60-120 punktów ECTS) przez kolejne 2-4 semestry. Studia doktoranckie stanowią trzeci stopień w ramach szkolnictwa wyższego (ISCED 6). Poza studiami trzy-stopniowymi, wyróżnia się kierunki studiów, na których kształcenie nie zostało podzielone i składa się z jednego długiego cyklu (10-12 semestrów, 300-360 punktów ECTS, ISCED 5A), np. studia prawnicze czy medyczne.

a) Struktura

Wg przepisów prawa, na Węgrzech placówki szkolnictwa wyższego mogą być państwowe lub prowadzone przez osoby prawne. Prywatne placówki szkolnictwa wyższego mogą wystąpić o oficjalne uznanie ze strony państwa. Występują dwa rodzaje placówek szkolnictwa wyższego: instytucje nie-uniwersyteckie/kolegia (*főiskola*) i uniwersytety (*egyetem*). Wcześniej, kolegia przyznawały stopnie kolegialne, podczas gdy uniwersytety przyznawały stopnie kolegialne i uniwersyteckie. Obecnie oba typy placówek mogą prowadzić studia na wszystkich trzech stopniach, jednak, określana jako uniwersytet placówka, musi oferować przynajmniej dwa kierunki na poziomie studiów magisterskich i przynajmniej 1 kierunek na studiach doktoranckich.

2-letnie zaawansowane programy kształcenia zawodowego (*felsőfokú szakképzés*, ISCED 5B, 120 punktów ECTS) mogą być prowadzone przez instytucje szkolnictwa wyższego i szkoły średnie II stopnia, podczas gdy zawodowe studia wyższe (*szakirányú továbbképzés* na poziomie ISCED 5A) są prowadzone przez instytucje szkolnictwa wyższego dla osób będących już absolwentami uczelni.

b) Warunki wstępu

Warunkiem przyjęcia na studia wyższe jest pomyślne zdanie egzaminu kończącego kształcenie na poziomie szkoły średniej (*érettségi, vizsga*), który pełni rolę egzaminu wstępnego (na poziomie podstawowym i rozszerzonym).

Placówki szkolnictwa wyższego decydują o przyjęciu kandydata na podstawie ocen uzyskanych na wyżej wymienionym egzaminie oraz semestralnych i końcowych ocen uzyskanych w toku nauki w szkole średniej. Władze wydziałów oferujących niektóre kierunki studiów wyższych mogą określać szczególne wymagania rekrutacyjne, wytyczane przez placówki lub grupy placówek, które różnią się od siebie w zależności od specjalności studiów. Warunkiem ubiegania się o przyjęcie na studia magisterskie jest posiadanie tytułu licencjata, podczas gdy o przyjęcie na studia doktoranckie (*doktori képzés*) mogą się ubiegać kandydaci z tytułem magistra.

Instytucje szkolnictwa wyższego – bez względu na to czy są państwowe czy prywatne – mogą oferować miejsca płatne i bezpłatne. Liczba bezpłatnych miejsc dla każdego stopnia studiów i kierunku jest corocznie określana przez rząd. Wysokość czesnego jest określona przez instytucję szkolnictwa wyższego zgodnie z przepisami ustanowionymi w rozporządzeniach.

c) Kwalifikacje

Studenci po ukończeniu studiów na poziomie licencjata lub magistra, oraz po zebraniu odpowiedniej liczby punktów ECTS, otrzymują odpowiednio stopień licencjata lub magistra. Z kolei, po pomyślnym

ukończeniu studiów doktoranckich, studenci otrzymują tytuł doktora. Studenci, którzy nie ukończyli cyklu zajęć na studiach doktoranckich, ale przygotowali się indywidualnie, mogą także ubiegać się o przyznanie tytułu doktora.

Zaawansowany program zawodowy ISCED 5B (*felsőfokú szakképzés*) jest rodzajem szkolenia, który może być organizowany przez placówki szkolnictwa wyższego lub szkoły średnie II stopnia. Programy organizowane przez placówki szkolnictwa wyższego nie prowadzą do otrzymania stopnia uniwersyteckiego (w zamian, po pomyślnym ukończeniu szkolenia, uczestnicy otrzymują certyfikat zawodowy) (*szakmai bizonyítvány*) jednak zebrane punkty ECTS (30-60) są przenoszone i uznawane przez instytucje szkolnictwa wyższego na poczet przyszłych studiów, prowadzących do określonych kwalifikacji na poziomie licencjata.

Kształcenie na poziomie studiów podyplomowych (*szakirányú továbbképzés*) nie prowadzi do uzyskania stopnia naukowego, jednak po ukończeniu studiów, przyznawany jest dyplom.

7. Specjalne potrzeby edukacyjne

Ustawa o Edukacji Publicznej wprowadza rozróżnienie między dziećmi/uczniemi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, którym przysługuje specjalna opieka oraz dziećmi przejawiającymi problemy z adaptacją, uczeniem się i zachowaniem, którym przysługuje kształcenie wspomagające rozwój.

Na prośbę poradni pedagogiczno-psychologicznej Komisja ds. Rehabilitacji rozstrzyga, czy dziecko wykazuje specjalne potrzeby edukacyjne, czy problemy z adaptacją, uczeniem się i zachowaniem. Komisje mogą zalecić uczęszczanie przez ucznia do specjalnej klasy/placówki lub proponują kształcenie integrujące. Zgodnie z ustawą o równości szans, rodzice uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi mają prawo wyboru placówki oraz wpływ na decyzję o umieszczeniu dziecka w placówce. Od roku szkolnego 2008/09, Ustawa o Edukacji Publicznej zobowiązuje rodziców do korzystania ze specjalnej opieki pedagogicznej na prośbę nauczycieli.

Ze względu na zmiany kryterium w definiowaniu grup ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, liczba dzieci i uczniów o specjalnych potrzebach zmalała o 3300 do roku szkolnego 2008/09. Spadek z 1.58% do 1.41% dotyczył wszystkich dzieci i uczniów objętych edukacją przedszkolną, kształceniem podstawowym i średnim.

Kształcenie dzieci/uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi może się odbywać w terapeutycznych placówkach edukacyjnych, specjalnych placówkach edukacyjnych, a także w grupach przedszkolnych i klasach szkolnych o specyficznym programie nauczania, lub w grupach przedszkolnych i klasach szkolnych wraz z rówieśnikami niewykazującymi specjalnych potrzeb edukacyjnych. W roku szkolnym 2008/09, 5 000 dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi było objętych edukacją przedszkolną (71% z nich w środowisku integracyjnym). W odniesieniu do całego kształcenia publicznego, około 55% uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi było objętych kształceniem integrującym, podczas gdy 45% uczęszczało do specjalnych klas lub grup.

8. Nauczyciele

W edukacji przedszkolnej zatrudnieni są nauczyciele przedszkolni (*óvodapedagógus*), w szkole podstawowej nauczyciele nauczania zintegrowanego (*tanító*) oraz nauczyciele przedmiotów w kształceniu na poziomie szkoły średniej I i II stopnia (*tanár*). Licencjat z edukacji przedszkolnej (*csecsemő- és kisgyermeknevelő*) wprowadzono w 2009 r., który, zważając na fakt, iż do tego momentu nie było studiów przygotowujących nauczycieli do pracy w przedszkolu/żłobku, stanowił ważną zmianę w strukturze kwalifikacji nauczycielskich.

W roku szkolnym 2006/07, następującym bezpośrednio po wdrożeniu zasad procesu Bolońskiego oraz i promującego reformę kształcenia nauczycieli, struktura instytucji kształcenia nauczycieli została zreorganizowana. Studia licencjackie (180 ECTS) podejmuje przyszli nauczyciele wczesnej opieki i edukacji, a także nauczyciele przedszkolni (ISCED 0) nauczyciele szkół podstawowych (ISCED 1) podejmuje 4-letnie studia licencjackie (240 ECTS), podczas gdy nauczyciele chcący nauczać na poziomach ISCED 2 i 3 mogą uzyskać kwalifikacje tylko poprzez ukończenie studiów magisterskich. W zakresie kształcenia specjalnego, nauczyciele podejmuje 4-letnie studia licencjackie i 1,5-letnie studia magisterskie.

Wyróżnia się 5 głównych typów kształcenia nauczycieli:

Rodzaje nauczycieli:	Rodzaje studiów:
1. Nauczyciel wczesnej opieki i edukacji (<i>csecsemő- és kisgyermeknevelő</i>)	Stopień licencjata, 3 lata, 180 ECTS
2. Nauczyciel przedszkolny (<i>óvopedagógus</i>),- ISCED 0	Stopień licencjata, 3 lata, 180 ECTS
3. Nauczyciel (<i>tanító</i>) w klasach 1-4 w szkole podstawowej o jednolitej strukturze	Stopień licencjata, 4 lata, 240 ECTS
4. Kształcenie nauczycieli (<i>tanár</i>) jest podzielone na:	Podczas studiów licencjackich nabywa się wiedzę z danego przedmiotu; studia magisterskie są ukierunkowane na umiejętności pedagogiczne. Obowiązkowa praktyka szkolna w wymiarze 30 punktów ECTS na zakończenie studiów magisterskich
4.1. Nauczyciele przedmiotów	Stopień licencjata z 180 punktami ECTS + stopień magistra z 150 punktami ECTS, obowiązkowe 2 specjalizacje przedmiotowe
4.2. Nauczyciele sztuki oraz nauczyciele kształcenia zawodowego	Stopień licencjata z 180-210 punktami ECTS + stopień magistra z 120 punktami ECTS, 1 specjalizacja przedmiotowa
5. Nauczyciele specjaliści i terapeuci (<i>gyógypedagógus</i>)	Stopień licencjata, 4 lata, 240 punktów ECTS + stopień magistra 1,5 roku, 90 punktów ECTS

Wszyscy nauczyciele posiadający stopień na poziomie licencjata, mogą kontynuować studia w dziedzinie nauk pedagogicznych na poziomie studiów magisterskich i doktoranckich.

Nauczyciele są zobowiązani uczestniczyć w kursach doskonalenia zawodowego przynajmniej raz na siedem lat.

W placówkach kształcenia publicznego, nauczyciel może być zatrudniony w charakterze urzędnika państwowego lub pracownika.

Ogólnym warunkiem zatrudnienia w instytucjach szkolnictwa wyższego jest posiadanie dyplomu magistra lub równoważnego. Jednak warunkiem koniecznym zatrudnienia na czas nieokreślony na stanowisku zastępcy wykładowcy jest rozpoczęcie studiów doktoranckich i podpisanie umowy kandydata na doktora.

9. Aktualne reformy i prowadzone polityki

A – Aktualne reformy i prowadzone polityki związane z ramami 'ET 2020'

1. Uczenie się przez całe życie i mobilność

- Strategie uczenie się przez całe życie

Węgierska Strategia Uczenia się przez Całe Życie (LLL) i mapa drogowa gwarantująca jej wdrożenie zostały przyjęte przez rząd w październiku 2005 r. Podstawowe idee i główne cele Węgierskiej Strategii LLL oparte są na europejskim paradygmacie LLL. W zakresie strategii LLL, rząd podejmuje serię obszernych i innowacyjnych kroków (sprzyjanie równości, zwiększenie dostępności do edukacji wysokiej jakości, modernizacja warunków i struktury edukacji). Nowy Węgierski Plan Rozwoju (2007-2013) – w dużej mierze wspomagany przez fundusze strukturalne UE – określa podstawowe ramy polityki i finansów w zakresie wdrażania programów reform. Ukazujące się 2 razy do roku Plany Działania, które są zatwierdzone przez rząd, stanowią ramy czasowe dla wdrożenia Planu.

W związku z tym, w ramach 2-go Krajowego Planu Rozwoju opracowywane są obecnie modele zasad i procedur zatwierdzania uczenia się nieformalnego i pozaformalnego w obrębie szkolnictwa wyższego.

– Europejskie Ramy Kwalifikacji

Opracowanie Krajowych Ram Kwalifikacji zainicjowano w 2007 r. w ramach Krajowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013. Ministerstwo Edukacji i Kultury wystąpiło z propozycją wprowadzenia Krajowych Ram Kwalifikacji – w oparciu o zalecenia wypracowane w toku konsultacji i przedłożono ją rządowi. W 2008 r. przyjęto uchwałę, która określa podstawy prawne dla opracowania Krajowych Ram Kwalifikacji na Węgrzech. Ustanawia ona mapę drogową i określa zadania, obowiązki oraz zasoby finansowe i ludzkie. W mapie drogowej wyróżnia się w fazy:

- Etap/faza rozwoju (wliczając fazę formułowania koncepcji, projektowania i testowania): 2008-2010,
- etap wdrażania: 2010-2013.

W ostatnich latach, w dziedzinie kształcenia i szkoleń, przede wszystkim w obszarze zawodowym, rozwinięto i wdrożono system ram i warunków kwalifikacji oparty na regulacjach prawnych wypracowanych na podstawie rezultatów kształcenia.

W szkolnictwie wyższym wymagania kwalifikacyjne, a także rezultaty kształcenia zostały ustanowione i wdrożone na mocy ustawy. Wszystkie kwalifikacje na Węgrzech są opisywane z punktu widzenia zakresu treści programowych oraz wyników kształcenia.

– Rozwijanie / rozszerzenie mobilności uczących się

Jednym z celów polityki oświatowej na Węgrzech w 2009 r. było zachęcanie instytucji szkolnictwa wyższego do uruchamiania wspólnych programów studiów z zagranicznymi instytucjami szkolnictwa wyższego. Utrudnieniem była jednak długa procedura akredytacyjna na Węgrzech. W celu udoskonalenia współpracy międzynarodowej tego typu, począwszy od 2009 instytucje szkolnictwa wyższego mogą uruchamiać studia kończące się uzyskaniem zagranicznego stopnia w uproszczony sposób, po przedstawieniu państwu partnerskiemu dokumentu studiów, potwierdzającego uznanie ze strony władz krajowych.

Istnieje program mobilności w szkołach zawodowych, któremu minister odpowiedzialny za sprawy socjalne przydziela środki. W ramach programu, uczniowie szkół zawodowych mogą uczestniczyć w praktyce zawodowej za granicą, trwającej od 3 do 39 tygodni. Cel programu jest identyczny z założeniami programu Leonardo.

Harmonizacja ustawodawstwa węgierskiego z dyrektywami UE (Dyrektywa 2005/36/EC o uznawaniu kwalifikacji zawodowych i Dyrektywa 2006/123/EC o usługach na rynku wewnętrznym) wspiera mobilność w szkolnictwie wyższym, ponieważ podnosi atrakcyjność studiów oferowanych w krajach członkowskich oraz ułatwia uruchamianie studiów zagranicznych i międzynarodowych programów w kontekście krajowym.

2. Poprawa jakości i wydajności edukacji i szkoleń

– Nauka języków

Wg prawa, na Węgrzech, począwszy od klasy 4, dzieci uczą się przynajmniej 1 języka obcego. Oczywiście szkoły mogą rozpocząć kształcenie językowe również na wcześniejszym etapie edukacji. W szkole średniej II stopnia (*Gimnázium* i *Szakközépiskola*), uczniowie uczą się 2 języków obcych.

Poza tradycyjnymi formami nauczania języków, wyróżnia się 2 dodatkowe warianty: klasę dwujęzyczną (większość przedmiotów prowadzona jest w języku obcym przez wszystkie klasy szkoły) i dodatkowy rok nauki języka (pierwsza klasa szkoły średniej II stopnia jest przeznaczona na naukę języka). Nowy rząd planuje dalsze rozwijanie powyższych programów.

– Rozwój zawodowy nauczycieli i edukatorów

W 2007 zmiana w legislacji wprowadziła okres próbny dla osób posiadających status urzędnika państwowego. Dotyczy ona wszystkich nowych nauczycieli, posiadających status pracownika sektora publicznego i stopień naukowy uprawniający do nauczania, ale nieposiadających odpowiedniego

doświadczenia. Szkoły sporządzają Szkolny Regulamin Okresu Próbnego, który oparty jest na centralnych wymaganiach oraz warunkach i programie szkoły: nauczyciel, który niedawno otrzymał kwalifikacje zaznajamia się z kulturą miejsca pracy, istotnymi dokumentami prawnymi oraz regulaminem i programem pedagogicznym placówki. Nowemu nauczycielowi asystuje mentor, doświadczony współpracownik, który obserwuje i ocenia postępy nauczyciela. Po okresie próbnym, który może trwać od 1 do 3 lat, dalsze zatrudnienie nauczyciela jest uzależnione od oceny końcowej jego pracy wydanej przez dyrektora placówki.

Wybrany w kwietniu 2010 nowy rząd rozważa nowe działania w celu przyciągnięcia najlepszych studentów i zatrzymania ich w zawodzie. Nauczyciele mają być zatrudniani bezpośrednio przez państwo, a nie organ prowadzący szkołę. Priorytetem na nadchodzący okres nowych rządów jest również podniesienie prestiżu społecznego kadry nauczycielskiej.

– Zarządzanie i finansowanie

Jednym z kluczowych projektów 2-go Krajowego Planu Rozwoju jest System Zarządzania Informacją. Celem systemu jest ustanowienie podstaw dla jednolitego systemu zarządzania instytucjami szkolnictwa wyższego i zapewnienie, że minister właściwy ds. szkolnictwa wyższego posiada szczegółowe informacje na temat wskaźników działania i efektywności szkolnictwa wyższego. W związku z tym, instytucje szkolnictwa wyższego mogą ubiegać się o sfinansowanie stworzenia własnego systemu zarządzania informacją. W grudniu 2007 r. instytucje szkolnictwa wyższego i minister zawarły 3-letnią umowę, która daje większą niezależność instytucjom szkolnictwa wyższego, ale także większą odpowiedzialność w odniesieniu do zarządzania finansami.

W celu poprawy wydajności działań, od 2008 r. instytucje szkolnictwa wyższego zarządzają aktywami państwowymi.

– Podstawowe umiejętności w zakresie pisania, matematyki i nauk ścisłych i przyrodniczych

Na Węgrzech, regularnie odchodzi się od oceniania teoretycznej wiedzy na rzecz oceny podstawowych i określonych kompetencji przedmiotowych. Krajowy System Oceniania Podstawowych Umiejętności, który bada umiejętności liczenia i czytania, i służy ocenie uczniów w każdej szkole w klasach 6, 8 i 10 (w klasie 4 określa się indywidualne potrzeby nauczania). Zważywszy na fakt, iż rezultat jest wyrażony przy pomocy oceny sumatywnej, system umożliwi szkołom porównywanie osiągnięć swoich uczniów z wynikami uczniów z innych szkół o podobnym i różnym statusie socjoekonomicznym.

W 2005 r. egzamin kończący kształcenie na poziomie szkoły średniej II stopnia (*érettségi*) uległ zmianom. Na miejsce testów sprawdzających wiedzę uczniów, wprowadzono testy kompetencji dla określonych przedmiotów na poziomie podstawowym i rozszerzonym.

W celu skutecznego wdrożenia Narodowej Podstawy Programowej i Krajowego Systemu Oceniania Podstawowych Umiejętności, zaprojektowano 'wspomagający system programowy'. System ten obejmuje nie tylko ramy programowe i wskazówki, ale także pakiety edukacyjne, narzędzia metodologiczne, umożliwiające ocenę wiedzy uczniów, podręczniki, pakiet narzędzi cyfrowych oraz kursy doskonalenia zawodowego. Istnieje również pakiet programowy dla przedszkoli. Pozytywnym efektem wprowadzenia pakietów na konkurencyjny i obszerny rynek podręczników szkolnych był fakt, iż podręczniki szkolne zostały zmienione, tak, aby nauczanie odbywało się w oparciu o nabycie nowych umiejętności.

Obecny rząd postrzega umiejętność czytania i właściwego używania języka, jako dziedziny, na które powinna być zwrócona większa uwaga.

Po tym jak rząd podjął kroki w celu zwiększenia liczby inżynierów i naukowców, zwiększono liczbę i odsetek finansowanych przez państwo miejsc dla studentów kierunków ścisłych. Zaproszenie do składania wniosków, które dotyczą rozwoju szkolnictwa wyższego, w ramach 2-go Krajowego Planu Rozwoju daje pierwszeństwo projektom z dziedziny inżynierii, nauki, matematyki i informatyki. Działania w dziedzinie nauki i inżynierii, cieszą się rządową aprobatą z uwagi na potrzeby państwowej gospodarki.

– 'Nowe Umiejętności dla Nowej Pracy'

Na Węgrzech, priorytetem polityki edukacyjnej jest zapotrzebowanie na określone umiejętności ze strony rynku pracy. Krajowa Rada ds. Kształcenia Zawodowego, Szkoleń i Edukacji Dorosłych corocznie bada doświadczenie i możliwości zatrudnienia osób rozpoczynających karierę zawodową, którzy otrzymali dyplom zawodowy. Badania koncentrują się również na młodych osobach bezrobotnych. Na podstawie zebranych wyników, przekazuje się rekomendacje do placówek kształcenia zawodowego i ich organów prowadzących.

Regionalna Komisja ds. Rozwoju i Szkoleń (RFKB) definiuje regionalną strategię dla kształcenia zawodowego i szkoleń, zawierającą regionalną listę deficytowych zawodów na rynku pracy. W celu promocji powyższych zawodów, wprowadzono motywacyjne dodatki finansowe dla studentów i przedsiębiorstw oferujące praktyki.

Od 2006 r. Instytucje Szkolnictwa Wyższego są zobligowane do regularnego badania przebiegu pracy zawodowej studentów kończących studia.

Innym istotnym przedsięwzięciem jest rozwój systemu informacji pracy zawodowej oraz stworzenie krajowego systemu przebiegu pracy zawodowej dla absolwentów kształcenia zawodowego i szkoleń.

Program Krajowych Reform z 2008 r. obejmuje liczne przedsięwzięcia, których celem jest dopasowanie ofert szkoleń do wymagań rynku pracy.

W 2010 r. realizowany będzie projekt finansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w celu bardziej wydajnego prognozowania potrzeb rynku pracy, zapewnienia dostępu do informacji osobom działającym na rynku pracy, oraz przyszłym odbiorcom w latach 2010-2013, zarówno pod względem potrzeb jak i możliwości rynku pracy.

3. Promowanie równości i jedności społecznej oraz aktywności obywatelskiej

– Osoby przerywające kształcenie i szkolenia

W celu zapobiegania porzucania szkoły przez uczniów przed jej ukończeniem, wprowadzono serię programów i przedsięwzięć:

- Od roku 1998, obowiązkowi szkolnemu podlegają osoby do ukończenia 18 roku życia.
- Warunki konieczne przy wyborze edukacji domowej zostały zmodyfikowane w celu zapewnienia kształcenia uczniom w niekorzystnej sytuacji
- Wprowadzenie obowiązku przyjęcia do przedszkola (*óvoda*) dzieci 3-letnich w niekorzystnej sytuacji/o mniejszych szansach edukacyjnych.
- Liczba miejsc w przedszkolu (*óvoda*) została zwiększona; bezpłatne posiłki i nowe świadczenia w instytucjach, które łączą placówkę typu przedszkolnego i typu 'żłobek' (*óvoda-bölcsőde*) podnoszą poczucie równości.
- Zajęcia wyrównawcze, które są częścią programu nauczania.
- Kształcenie wyrównawcze dla osób, którzy nie ukończyli szkoły o jednolitej strukturze (szkoła średnia I stopnia): od roku 2003, uczniowie mający więcej niż 16 lat mogą zapisać się do szkół zawodowych, nawet w przypadku, gdy nie ukończyli etapu kształcenia na poziomie szkoły średniej I stopnia. Tacy uczniowie muszą wziąć udział w kursach wyrównawczych, podczas których zdobywają wiedzę i nabywają konieczne umiejętności.
- Zmiany w rejonizacji przedszkoli i szkół w celu poprawy ich dostępności i zredukowania nierówności w dostępie do szkół.
- Zainicjowanie programów drugiej szansy.
- Zapewnienie posiłków i podręczników dzieciom w niekorzystnej sytuacji.

Program '*Arany János Programme*', który jest przeznaczony dla dzieci zdolnych, ale z mniejszymi szansami (edukacyjnymi), składa się z trzech 3 części. Pierwsza z nich obejmuje rok przygotowawczy o specjalnym programie nauczania i zakwaterowaniu, aby wspomóc uczniów w ukończeniu szkoły

średniej II stopnia. Drugi element ma takie same cele, jednak dotyczy sfery kształcenia zawodowego i szkoleń. Trzeci element oferuje dodatkowe wsparcie (specjalny program nauczania, zakwaterowanie i zajęcia dodatkowe) dla uczniów szkół średnich II stopnia w celu zapewnienia im możliwości kształcenia na uczelniach wyższych.

Istnieje program stypendialny *Útravaló*, do których mogą aplikować uczniowie w niekorzystnej sytuacji oraz ich mentorowie. Zarówno uczeń, jak i mentor, otrzymują stypendium. Program składa się z 3 komponentów opartych na równości szans i z 1 opartego na zdolnościach uczniów:

- *Út a középiskolába* (Droga do Szkoły Średniej II Stopnia): ubiegać się mogą uczniowie w niekorzystnej sytuacji z klasy 7 lub 8, jak i ich mentorzy. Celem programu jest przygotowanie uczniów do podjęcia nauki w szkole średniej II stopnia.
- *Út az érettségihez* (Droga do Egzaminu Kończącego Kształcenie na Poziomie Średnim): uczniowie w niekorzystnej sytuacji ze szkół średnich II stopnia oraz ich mentorzy otrzymują stypendia w celu umożliwienia uczniom ukończenia kształcenia na poziomie szkoły średniej II stopnia.
- *Út a szakmához* (Droga do zawodu): uczniowie w niekorzystnej sytuacji ze szkół zawodowych oraz ich mentorzy otrzymują stypendia w celu ukończenia szkoły zawodowej i przygotowania do zawodu – dotyczy to zawodów, w których występują braki kadrowe.
- *Út a tudományhoz* (Droga do Nauki): zdolni uczniowie w niekorzystnej sytuacji z klas 10-13, zainteresowani matematyką, naukami przyrodniczymi, otrzymują stypendium i opiekę mentora w celu zwiększenia szans zapewnienia im wstępu na studia wyższe w tych dziedzinach.

– Edukacja przedszkolna

Istnieje uchwała 47/2007. (V.31.), 'Niech dzieciom będzie lepiej' Narodowej Strategii (2007-2032), która podkreśla znaczenie walki z biedą wśród dzieci, poprzez zwiększenie równości. Określono trzy główne cele opieki nad dzieckiem: poprawa dostępności do świadczeń (zwiększenie możliwości, poprawa dostępności dla dzieci z nieuprzywilejowanych środowisk), innowacje zawodowe, poprawa warunków finansowania i działań.

Program Pewny Start (inicjatywa rządowa) ułatwia dostęp do wsparcia finansowego dla dzieci poniżej 3 roku życia, a także dla ich rodziców.

Ustawa o Edukacji Publicznej wprowadziła różne formy dziennej opieki nad dzieckiem. Oprócz opieki typu rodzinnego i domowego, wyróżnia się nowe ramy instytucjonalne placówki, które łączą żłobek (*bölcsőde*) i przedszkole (*óvoda*). Zamierzeniem reform jest zapewnienie opieki nad dzieckiem w środowisku, gdzie podobne świadczenie nie mogłoby być dostępne ze względu na małą liczbę dzieci.

W 2006 i 2009 r., jako środek zwiększający równość szans wśród dzieci, przeprowadzono zmiany w Ustawie o Edukacji Publicznej, które obligowały placówki i samorząd lokalny do wprowadzenia zmian w swoich planach działania w celu zwiększenia liczby miejsc dla dzieci, biorąc pod uwagę kryterium równych szans. W powyższym aspekcie, wprowadzono udoskonalenia, wspomagane przez programy operacyjne (programy współfinansowane z funduszu strukturalnego), co jest kontynuowane w 2010 r.

W odniesieniu do rozwoju treści edukacji przedszkolnej, widoczna jest tendencja do zmian w kierunku myślenia całościowego, włączającego i wielokulturowego, które również charakteryzują ostatnio zaktualizowany Krajowy Program Przedszkolny *Óvoda* z 2009 r.

Celem krajowym jest zapewnienie miejsca w przedszkolu wszystkim dzieciom.

– Migranci

Na mocy umów międzynarodowych, Węgry przeznaczają dodatkowe środki finansowe na programy integracji językowej dla osób ubiegających się, bądź korzystających z prawa do azylu lub innych osób określonych w Ustawie LXXX z 2007 r. o Prawie Azylowym, ale także dzieci personelu NATO, pracujących na terenie Węgier. W przypadku dzieci uczęszczających do szkoły, gdzie językiem nauczania jest język węgierski, ale będących obywatelami innego państwa i niemówiących w języku węgierskim, możliwe jest uzyskanie dodatkowego finansowania na okres jednego roku w momencie rozpoczęcia kształcenia.

Dotacja ponadto przysługuje szkołom, w których kształcą się migranci, aby pokryć koszty organizacji ponadprogramowych zajęć i w konsekwencji ułatwić radzenie sobie z różnicami kulturalnymi.

Innym warunkiem otrzymania dodatkowej dotacji jest zaadaptowanie szkoły, przyjęcie międzykulturowego programu nauczania oraz podjęcie działań:

- Badania i analiza doświadczeń edukacji węgierskiej i praca nad zebranymi danymi; poszukiwanie wewnętrznych i zewnętrznych partnerów
- Rozpowszechnianie rezultatów, kontrola procedur w celu uniknięcia niedoskonałości

Powyższe działania ukazują, w jaki sposób placówki kształcenia publicznego na Węgrzech mogą się przygotować na niespodziewany wzrost liczby uczniów migrantów w przyszłości.

– Uczniowie ze specjalnymi potrzebami

Wprowadzono regulacje prawne konieczne do stworzenia środowiska integracyjnego. W celu rozwoju treści nauczania dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, opublikowano kluczowe projekty w Programie Operacyjnym Odnowy Społecznej.

Według przeprowadzonych badań w dziedzinie specjalnych potrzeb edukacyjnych, konieczna jest poprawa związku pomiędzy opieką zdrowotną, kształceniem publicznym, opieką społeczną, placówkami ochrony dzieci w celu zapewnienia wczesnego rozpoznania specjalnych potrzeb i rozwoju dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Zgodnie z końcowym raportem, w każdym sektorze edukacji istnieją regulacje prawne i placówki wsparcia dla małych dzieci, jednak brak koordynacji działań opóźnia dostęp do świadczeń dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W konsekwencji, planowane są nowe środki zmierzające do poprawy koordynacji działań, wśród których można wyróżnić zarządzanie, wg którego praca z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi może się rozpocząć bardzo wcześnie, bo już przed ukończeniem przez dziecko 18 miesięcy.

4. Promocja kreatywności i innowacji, w tym przedsiębiorczości na każdym poziomie kształcenia i szkoleń

– Kluczowe umiejętności przekrojowe

W celu przededefiniowania treści edukacji szkolnej w celu uwzględnienia kluczowych kompetencji, w 2007 r. Krajowa Podstawa Programowa została zmieniona. Kluczowe umiejętności przekrojowe (n.p. umiejętności informatyczne, uczenie się jak się uczyć, umiejętności społeczne i obywatelskie, podejmowanie inicjatyw, przedsiębiorczość oraz świadomość kulturowa) są wśród kluczowych kompetencji wymienionych w Krajowej Podstawie Programowej.

Na przykład, program 'Uczyć się jak się uczyć' stał się integralną częścią pakietów programów edukacyjnych, ponieważ kluczowe umiejętności przekrojowe są niezależne od nauczanych przedmiotów. Szkoły, szczególnie szkoły drugiej szansy, mogą prowadzić klasy kształcenia umiejętności skutecznego uczenia się. Podobne zajęcia prowadzone są w ramach doskonalenia zawodowego nauczycieli.

– Placówki sprzyjające innowacji

Program rozwoju zapoczątkowany w 2008-2009 i wdrożony w 2009-2010 w ramach Programu Operacyjnego Odnowy Społecznej 'Kształcenie oparte na umiejętnościach i równe szanse w innowacyjnych szkołach', którego celem jest rozpowszechnianie rezultatów, metod i narzędzi kształcenia opartego na kompetencjach metody i narzędzia, są testowane w licznych szkołach.

W 2009-2010 rozpoczęto kilka programów kształcenia i ciągłego rozwoju zawodowego nauczycieli. Jednym z nich jest program unowocześnienia metod nauczania. Inny koncentruje się na rozwoju umiejętności nauczycielskich, szczególnie w zakresie umiejętności informatycznych i językowych, które są konieczne do zapewnienia kształcenia opartego na umiejętnościach.

W 2009 r. w ramach promowania kreatywności i innowacyjności, wprowadzono program opieki nad dziećmi zdolnymi, którego celem jest rozbudowa zajęć w szkołach, stworzenie sieci promocji talentów oraz organizacja zajęć pozalekcyjnych promujących rozwijanie zdolności.

– Partnerstwo

Ustawa z 2005 r. zapewnia i rozszerza możliwości swobodnej współpracy instytucji szkolnictwa wyższego, co zachęca do zakładania centrów naukowych w okolicy i w ramach Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Instytucje mogą współpracować ze sobą lub z innymi podmiotami w zakresie wszystkich działań, określonych w dokumentach założycielskich.

Według obowiązujących przepisów, każda osoba fizyczna i prawna jest uprawniona do rozbudowy programu doskonalenia zawodowego nauczycieli i otrzymania akredytacji. Instytucje szkolnictwa wyższego, usługodawcy świadczeń edukacyjnych, organizacje pozarządowe itp. biorą udział, często poprzez nawiązywanie współpracy, w rozwijaniu programów tego typu.

W 2-gim Krajowym Programie Rozwoju, wyróżnia się 2 szeroko zakrojone programy:

- Projekt 4.2.1 Programu Operacyjnego Odnowy Społecznej zatytułowany 'Rozwój narzędzi i warunków dla transferu i wykorzystania wiedzy' celem, którego jest wspieranie działań uniwersyteckich z zakresu badań, rozwoju i innowacji, skierowanych do sektora biznesu, co nadaje studiom magisterskim i doktoranckim bardziej praktyczny charakter i jednocześnie sprzyja poprawie umiejętności przedsiębiorczości i zarządzania.
- Projekt 4.2.2 Programu Operacyjnego Odnowy Społecznej zatytułowany 'Wsparcie badań podstawowych oraz projektów badań stosowanych, prowadzonych przez innowacyjne zespoły naukowców'.

B – Inne istotne reformy i inicjatywy polityczne na poziomie krajowym

Po wyborach i zmianach w rządzie na Węgrzech na wiosnę 2010 r., są i będą w przyszłości wprowadzane nowe reformy i strategie.

Kształcenie podstawowe i średnie I stopnia

Zgodnie ze zmianami w Ustawie o Edukacji Publicznej, powtarzanie klasy i ocena osiągnięć uczniów wyrażona w stopniach na koniec klasy 2 i wyżej jest formą opcjonalną. Nowe regulacje prawne wchodzi w życie we wrześniu 2010 r.

Wśród działań odnoszących się do umiejętności, zmiany w klasach 5 i 6 począwszy od roku szkolnego 2008/09 były szczególnie istotne. Wprowadzono obowiązkowe nauczanie interdyscyplinarne zamiast nauczania poszczególnych przedmiotów dla przynajmniej 25 % i maksymalnie 50 % godzin lekcyjnych w celu poprawy podstawowych umiejętności. Wg nowych postanowień Ustawy o Edukacji Publicznej, od września 2010 r. tylko górna granica 50 % jest określona.

Kształcenie średnie na poziomie II stopnia

Skuteczność dwustopniowych egzaminów kończących kształcenie na poziomie szkoły średniej II stopnia jest obecnie dyskutowana. Większość placówek szkolnictwa wyższego – z obawy o małą liczbę kandydatów – wymagało jedynie zaliczenia w/w egzaminu na poziomie podstawowym. W konsekwencji, uczniowie ograniczali się do końcowego egzaminu na tym poziomie. Począwszy od 2012 r. uczniowie chcący ubiegać się o przyjęcie na studia wyższe, będą musieli zdać egzamin na poziomie rozszerzonym przynajmniej z 1 przedmiotu odpowiadającemu dziedzinie wybranych studiów wyższych.

Szkolnictwo wyższe

Jednym z celów krótko-terminowych nowej administracji jest zagwarantowanie finansowanych z budżetu państwa miejsc w szkolnictwie wyższym dla przynajmniej 50 % osób w odpowiednim wieku i do podniesienia odsetek studentów kontynuujących studia na poziomie magisterskim.

Z punktu widzenia finansowania szkolnictwa wyższego, obecne finansowanie, które opiera się na liczbie studentów zostanie zrewidowane. Inne czynniki, łącznie z kosztami programu, zapotrzebowaniem rynku pracy na pracowników zajmujących się badaniami i rozwojem w instytucjach szkolnictwa wyższego też będą rozważane. Finansowania sektora szkolnictwa wyższego z budżetu państwa i funduszy Unii Europejskiej nie jest wystarczające, toteż powinno się podjąć działania skłaniające sektor prywatny do finansowania szkolnictwa wyższego.

W celu podniesienia jakości szkolnictwa wyższego, podjęto następujące działania:

- Minimalny wynik punktowy przy wstępie na studia wyższe został podwyższony, w celu zapewnienia wysokiego poziomu umiejętności i wiedzy nowo przyjętym studentom.
- Rozwój treści, metodologii i świadczeń szkolnictwa wyższego, koniecznych do osiągnięcia konkurencyjności, zmian strukturalnych związanych z procesem Bolońskim i sprostania wyzwaniom społeczeństwa opartego na wiedzy są finansowane z 2-go Krajowego Planu Rozwoju. Zwraca się uwagę na wzmacnianie powiązań między szkolnictwem wyższym a rynkiem pracy, podniesienie skuteczności zarządzania instytucjami, zwiększenie możliwości w dziedzinie techniki i nauki, a także stworzenie systemu monitorującego przebieg pracy zawodowej.
- Rozwój jakościowy programów instytucji (szkolnictwa wyższego) powinien zawierać cele rozwoju programów studiów, badań naukowych, działań artystycznych, ewaluacji studentów, potrzeb w zakresie zasobów ludzkich i infrastruktury, narzędzi wspomagających nauczanie, usług oferowanych studentom, wewnętrznego systemu informatycznego oraz rozpowszechnianie informacji o instytucji.

Studenci w niekorzystnej sytuacji społecznej otrzymują ryczałtowo stypendium na pierwszym roku studiów wyższych, a w dalszej części studiów stypendium socjalne.

W ostatnim czasie nastąpił na wielką skalę rozwój infrastruktury szkolnictwa wyższego: zmodernizowane zostały akademiki, liczba miejsc dla studentów została zwiększona.

W procesie rekrutacji, kandydaci należący do określonych grup (w niekorzystnej sytuacji społecznej, niepełnosprawni lub opiekujący się dziećmi) mają prawo ubiegać się o dodatkowe punkty, jako środek uprzywilejowanego traktowania, co jest zagwarantowane przez prawo. W celu usprawnienia integracji studentów w niekorzystnej sytuacji społecznej, na 1 roku studiów wyższych, studenci należący do powyższej kategorii są uprawnieni do otrzymania wsparcia ze strony studentów z wyższych lat (mentora) – studiujących ten sam kierunek – wyznaczonego w ramach ogólnokrajowego Programu Opieki Indywidualnego Mentoringu dla Szkolnictwa Wyższego, finansowanego ze środków Ministerstwa Zasobów Narodowych i organizowanego przez Związek Studentów Węgierskich.